

K. 88. 28. 7. 1934

Fattigvården i Maglehems socken på 1780-talet.

Anteckningar för Kristianstadsbladet.

Allredan i våra gamla landskapslagar finner man vissa bestämmelser angående vården av de fattiga. Så skulle bl. a. någon del av sädestionden användas till deras underhåll, och denna s. k. fattigtionde utdelades vanligen av bönderna själva. De innehålla också stadganden om varje arbetsför persons försörjningsplikt gentemot sina föräldrar, om så skulle behövas, samt skyldighet för dem, som ej själv kunde skaffa sig sin utkomst, att avstå sin eventuellt förekommande egendom till den eller de av hans närstående eller oskylda, som kunde vara hugade att mot detta vederlag taga hand om honom.

Under medeltiden övertogs fattigvården i stort sett av kyrkan och bekostades huvudsakligen genom gåvor och bidrag från enskilda. Genom kyrkans lära, att det vore ett "Gudi behagligt verk" att hjälpa de fattiga med allmosor, uppmuntrades emellertid samtidigt tiggeriet, och till de verkligt fattiga och nödställda sällade sig med tiden ett stort antal dagdrivare och äventyrare, med vilka man till sist såg sig nödsakad att taga itu med hårdhandskarna.

I och med reformationen fick fattigvården så att säga en ny utgångspunkt. Bestämmande för densamma blev nu inte längre uppfattningen av fattigdomen eller allmosegivandet såsom någonting gott i och för sig utan snarare Pauli ord: Den, som icke vill arbeta, skall heller icke äta. Kyrkans fattigtionde indrogs, och allt olovligt bettleri beivrades strängeligen. För de verkligt nödställda och behövande utfärdades emellertid s. k. tiggarpass, som till en början gällde för hela det stift, som de tillhörde, men genom 1698 års tiggarr-

ordning begränsades till att gälla endast för vederbörandes hemsocken. Visserligen ägnade höga vederbörande en viss omsorg åt hospitalsväsendet, varigenom frågan om den fattiges hemortsrätt uppstod, men all övrig fattigvård uppbars ända till 1700-talets slut av den enskilda välgörenheten.

Efter denna orienterande överblick skola vi nu i fortsättningen få se, hur en av socknarna i Kristianstads län, närmare bestämt Maglehems socken i Gärds härad, gick i författning om att söka ordna sin fattigvård vid mitten av 1780-talet.

I anledning av Konungens Befallningshavandes allmänna kungörelse rörande tiggeriets hämmande hade några av sockenborna dels företagit en undersökning om antalet fattiga inom socknen och dels bildat en fattigvårdsförening, vars stadgar de läto inflyta i protokoll vid den allmänna sockenstämma, som hölls i Maglehem den 25 februari 1785.

Enligt den av dem gjorda undersökningen funnos inom församlingen vid ifrågavarande tidpunkt sju allmosehjon, "av vilka Carri Nilsson i Eskeröd och pigan Ingas Toreksdotter i Olseröd äro oförmögna att varken genom arbete eller omgång bidra det ringaste till sitt uppehälle, varför dessa komma att födas i socknen i proportion av hemmanstalen. De övriga underhållas så, att gossen Anders Håkansson i Björshus får en skeppa säd i månaden, drängen Per Mårtensson, änkan Bengta Persdotter, Ola Andersson samt änkan

Kierstena Olsdotter vardera 1/2 skeppa, sammanlagt sex tunnor, som komma på hemmanen i socknen efter deras storlek att repar-

tiseras”.

Vad sedan stadgarna beträffar, äro dessa av så pass stort intresse, att jag anser mig böra anföra dem in extenso. De lyda, som följer:

Om någon av församlingens ledamöter skulle visa sig ogin och vidrig emot de fattige och sådant bevisligen angives, skall densamme med fyrtio styvers plikt anses, vilken av sexmännen genast uttages och under vederbörandes tillsyn i fattigkassan inlägges.

Alla de, som nu eller hädanefter ibland allmosehjonen upptagas, böra vid sin dödeliga avgång lämna all sin kvarlåtenskap till de fattigas understöd, så att den genast efter deras död bortauktioneras och de därav inflytande medlen i fattigkassan inläggas.

Dristar någon av socknens fattiga andra församlingar med tiggande besöka, have de förverkat alla hemmavarande förmåner och förvisas ifrån socknen.

Tager någon åbo till inhyses dem, som tiggareflocken föröka, vare själv skyldig desamma försörja.

Främmande tiggare böra inga allmosor åtnjuta utan till sin rätta ort genast avvisas.

Än ytterligare är till de fattigas rundeligare utkomst följande beviljat:

att de efter vanligheten njuta sin andel av andra tavlan vid varje årsens högtid, att en tavla alla helgdagar härefter omgår i kyrkan till de fattigas behov, att fattigstocken till deras tjänst varje år vid pingsttiden öppnas, att de medel, som på desse och flere ovannämnde sätt insamlas, genast inläggas i fattigstocken, dock under prästens närvaro och tillsyn, samt slutligen att vid utdelningen av fattigmedlen några av socknemännen, en eller flera från varje by, äro närvarande och giva nödig upplysning, att en var må njuta del efter sin torvtighet.

Förestående förening till förmån för ordnandet av Maglehems sockens fattigvård blev stadfäst av länsstyrelsen i Kristianstad den 20 maj 1785. Den är sannolikt typisk för sin tid och utgör ju ävenledes ett lofvårt försök av vederbörande att i görligaste mån skydda sin socken för inflyttning av personer, som kunde befaras komma att ligga densamma till last. Under åren 1788—1848 blev en sådan inflyttning åtminstone i vissa fall också

beroende av sockenstämmans vilja. År 1847 erhöi vårt land äntligen en fattigvårdsförordning enligt fullt moderna grundsatser, ehuru tillämpningen av densamma på sina håll lämnade åtskilligt övrigt att önska. En ny sådan tillkom år 1871, vilken emellertid icke kan anses beteckna ett framsteg utan snarare tvärtom, enär den bl. a. starkt begränsade underhållsskyldigheten och ej heller lämnade den fattige tillfälle att besvära sig över vägrad fattigvård. Så kom äntligen 1918 års fattigvårdslag, och med denna äro vi framme vid de humana och människovänliga principer, som sätta sin prägel på våra dagars välordnade omvårdnad av samhällets fattiga och olycksbarn.

And. Hedwall.

Lördagen den 24 Juli

1937

Plock ur Bladet
för 50 år sedan.

När man hade 800-kronorsstreck.

Vid sista riksdagsmannavalet i en församling i norra Skåne, namnet gör ju ingenting till saken, voro samtliga skollärare nog självständiga att, oaktat nästan alla de övriga röstberättigade voro tullvänner, rösta på frihandlarnas kandidat. Men slikt självständighet väckte ont blod och borde för framtiden ej få passera. Nämnden i beredningstaxeringen satte skollärarna under politiskt förmynderskap genom att knuffa ner dem 3 fyrk under "strecket", enär deras lön ej uppgick till fullt 800 kr kontant. För husrunt och eldbrand ansågos de ej böra åsättas fyrktal. Taxeringskomitén lät det vid "beredningens" åtgärd bero, och prövningsnämnden lär väl göra likaså, enär ingen av skollärarna anförte klagomål. Emellertid ser man, att man lätt kan mista sin politiska rösträtt, när man så att säga befinner sig på själva "strecket". Vid det blivande riksdagsmannavalet i höst ha dock nämnda skollärare rösträtt, och vad som sedan kommer att ske under nästa riksdagsperiod med det s. k. strecket, är ej gott att veta.

tiseras".

Vad sedan stadgarna beträffar, äro dessa av så pass stort intresse, att jag anser mig böra anföra dem in extenso. De lyda, som följ:

Om någon av församlingens ledamöter skulle visa sig ogin och vidrig emot de fattige och sådant bevisligen angives, skall densamme med fyrtio styvers plikt anses, vilken av sexmännen genast uttages och under vederbörandes tillsyn i fattigkassan inlägges.

Alla de, som nu eller hädanefter ibland allmosehjonerna upptagas, böra vid sin dödeliga avgång lämna all sin kvarlåtenskap till de fattigas understöd, så att den genast efter deras död bortauktioneras och de därav inflytande medlen i fattigkassan inläggas.

Dristar någon av socknens fattiga andra församlingar med tiggande besöka, have de förverkat alla hemmavarande förmåner och förvisas ifrån socknen.

Tager någon åbo till inhyses dem, som tiggareflocken föröka, vare själv skyldig desamma försörja.

Främmande tiggare böra inga allmosor åtnjuta utan till sin rätta ort genast avvisas.

Än ytterligare är till de fattigas rundeligare utkomst följande beviljat:

att de efter vanligheten njuta sin andel av andra tavlan vid varje årsens högtid, att en tavla alla helgdagar härefter omgår i kyrkan till de fattigas behov, att fattigstocken till deras tjänst varje år vid pingsttiden öppnas, att de medel, som på desse och flere ovannämnde sätt insamlas, genast inläggas i fattigstocken, dock under prästens närvaro och tillsyn, samt slutligen att vid utdelningen av fattigmedlen några av socknemännen, en eller flera från varje by, äro närvarande och giva nödig upplysning, att en var må njuta del efter sin torvtighet.

Förestående förening till förmån för ordnandet av Maglehems sockens fattigvård blev stadfäst av länsstyrelsen i Kristianstad den 20 maj 1785. Den är sannolikt typisk för sin tid och utgör ju ävenledes ett lofvårt försök av vederbörande att i görligaste mån skydda sin socken för inflyttning av personer, som kunde befaras komma att ligga densamma till last. Under åren 1788—1848 blev en sådan inflyttning åtminstone i vissa fall också

beroende av sockenstämmans vilja. År 1847 erhöi vårt land äntligen en fattigvårdsförordning enligt fullt moderna grundsatser, ehuru tillämpningen av densamma på sina håll lämnade åtskilligt övrigt att önska. En ny sådan tillkom år 1871, vilken emellertid icke kan anses beteckna ett framsteg utan snarare tvärtom, enär den bl. a. starkt begränsade underhållsskyldigheten och ej heller lämnade den fattige tillfälle att besvara sig över vägrad fattigvård. Så kom äntligen 1918 års fattigvårdslag, och med denna äro vi framme vid de humana och människovänliga principer, som sätta sin prägel på våra dagars välordnade omvårdnad av samhällets fattiga och olycksbarn.

And. Hedwall.

Lördagen den 24 Juli

1937

Plock ur Bladet
för 50 år sedan.

När man hade 800-kronorsstreck.

Vid sista riksdagsmannavalet i en församling i norra Skåne, namnet gör ju ingenting till saken, voro samtliga skollärare nog självständiga att, oaktat nästan alla de övriga röstberättigade voro tullvänner, rösta på frihandlarnas kandidat. Men slikt självständighet väckte ont blod och borde för framtiden ej få passera. Nämnden i beredningstaxeringen satte skollärarna under politiskt förmynderskap genom att knuffa ner dem 3 fyrk under "strecket", enär deras lön ej uppgick till fullt 800 kr kontant. För husrunt och eldbrand ansågos de ej böra åsättas fyrktal. Taxeringskomitén lät det vid "beredningens" åtgärd bero, och prövningsnämnden lär väl göra likaså, enär ingen av skollärarna anfört klagomål. Emellertid ser man, att man lätt kan mista sin politiska rösträtt, när man så att säga befinner sig på själva "strecket". Vid det blivande riksdagsmannavalet i höst ha dock nämnda skollärare rösträtt, och vad som sedan kommer att ske under nästa riksdagsperiod med det s. k. strecket, är ej gott att veta.